2. Ruumipoliitika põhialused

2.1 Kvaliteetne ruum ja väärtuspõhisus

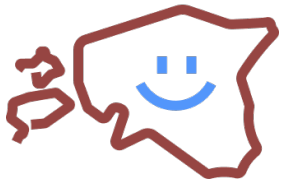

Elukeskkonna parendamisel tuleb järgida kvaliteetse ruumiloome aluspõhimõtteid. Kvaliteetne ruum hõlmab mitmekesist, funktsionaalset, kohaväärtuspõhist ja ligipääsetavat keskkonda, mis pakub võrdseid võimalusi kõigile ühiskonnagruppidele[1], ning hoiab kultuuripärandit ja loodusväärtusi. Rahvusvaheliselt on kvaliteetse ruumi mõiste sisustatud Davosi deklaratsiooni (2018) ja sellele tuginevate Euroopa ruumiloome kriteeriumide kaudu, mille kohaselt peab loodav keskkond olema otstarbekohane, esteetiliselt nauditav, kohalikku konteksti arvestav, mitmekesisust ja sotsiaalset sidusust soodustav, kliima- ja keskkonnasõbralik, majanduslikku väärtust lisav ning teadlikult juhitud.

Ruumiline areng peab lähtuma avalikest väärtustest, mis seovad ühiskonda ning tagavad looduse, kultuuripärandi ja inimtegevuse kooskõla. Väärtuspõhisus tähendab otsuste tegemist ühiskondlikult oluliste hüvede hoidmise ja edendamise vaatenurgast – olgu selleks ehitatud pärand, rohevõrgustik, väärtuslikud maastikud või kvaliteetne ruum tervikuna. Arvestada tuleb rahvastiku vananemisega ja rahvastikutrendidega, juurutades ruumilises planeerimises vastavalt kas elukeskkonna kasvamise või kahanemisega kohandamise põhimõtteid.

[1] vt ka universaaldisaini põhimõtted, nt https://www.astangu.ee/sites/default/files/media/koiki_kaasava_elukeskkonna_kavandamine_loomine.pdf

2.2 Maahõive hierarhia uute tehisalade vähendamiseks

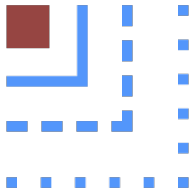

Ruumilises arengus vähendatakse loodusliku maa tehiskasutusse võtmist. Kasutusele võetakse maahõivehierarhia, mida järgides:

1. Välditakse täiendavat maahõivet ja mulla tehislikku katmist nii palju kui võimalik;
2. Kui see osutub võimatuks, siis eelistatakse arenduseks juba hõivatud maad või kaetud mulda;
3. Selle võimaluse puudumisel võetakse kasutusele ökoloogiliselt halvemas seisus maad ning välditakse heas seisus metsa või viljaka põllumaa kasutust;
4. Juhul, kui eelnevad lahendused ei ole rakendatavad, kompenseeritakse looduse hüvede kadu leevendus- ja hüvitusmeetmetega.

2.3 Maa ja ruumi kooskasutus

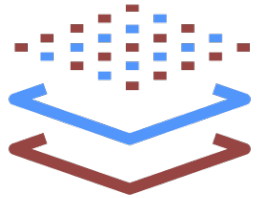

Maa ja ruumi kooskasutuse eesmärk on tõhustada olemasoleva ruumi, taristu ja hoonestuse kasutust ning vähendada uute alade hõivamise vajadust. Eestis, kus rahvastik on hõre ja asustuse mustrid piirkonniti erinevad, aitab kooskasutuse põhimõte tagada maaressursi targa, säästliku ja paindliku kasutamise ning suurendada avalike investeeringute tõhusust. Samuti loob see eelduse paindlikuks ja kohandatavaks ruumikasutuseks, mis on suuteline vastama muutuvatele rahvastiku- ja majandustingimustele. Esmatähtis on mitme avaliku teenuse koondamine ühte füüsilisse asukohta, et saavutada mastaabisäästu ja parandada teenuste kasutatavust.

2.4 Mitmekesis-tamine ja tasakaalustatud tihendamine

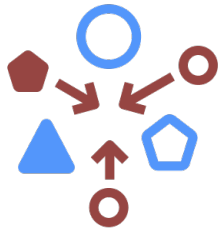

Mitmekesistamine ja tasakaalustatud tihendamine toetavad elujõuliste ja kvaliteetsete linnade ning asulate arengut. Eesmärk ei ole pelgalt hoonestuse tihendamine, vaid olemasoleva ruumi – sh rohealade, parkide ja avalike alade – targem ja mitmekesisem kasutamine. Tasakaalustatud tihendamine tähendab, et linnaruumi kasutus muutub intensiivsemaks ja mitmefunktsioonilisemaks, kuid selle käigus säilitatakse ruumiline kvaliteet ja elukeskkonna mitmekesisus.

Mitmekesistamise põhimõte toetab erinevate funktsioonide ja kasutajagruppide kooseksisteerimist, eluaseme- ja ettevõtlusvõimaluste mitmekülgsust ning ruumilise sidususe tugevdamist. Tasakaalustatud tihendamine loob eeldused kompaktsete, kuid inim- ja loodussõbralike asulate arenguks, mis on kohanemisvõimelised ning vastupidavad muutuvatele majanduslikele ja sotsiaalsetele tingimustele.